

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

Қазақстан Республикасы
Ұлттық Банкінің Төрағасы
Д. Ақышевтың
Мемлекет басшысының қатысуымен
өтетін Үкіметтің кеңейтілген отырысындағы
баяндамасы
2019 жылғы 30 қаңтар

Аса құрметті Нұрсұлтан Әбішұлы!

Сіздің тапсырмаларыңыз бойынша Ұлттық Банк мынадай бағыттар бойынша жұмыс жүргізді.

Бірінші – банк секторын қалыпқа келтіру бойынша жұмысты жалғастыру және Ұлттық Банктің банктерді реттеу мен қадағалау саласындағы мандатын күшейту бойынша заңдар қабылдау.

Екінші – Сіздің тапсырмаңыз бойынша «7-20-25. Әрбір отбасына баспана алудың жаңа мүмкіндіктерін беру» бағдарламасын іске қосу.

Үшінші. Нақты секторды кредиттеуді тежеп тұрған проблемалар.

Әрбір бағыт бойынша қысқаша баяндауға рұқсат етіңіз.

БІРІНШІ БАҒЫТ. Банк секторын қалыпқа келтіру.

Халықбанк пен Казкоммерцбанктің бірігуі қаржы секторындағы маңызды оқиға болды. Енді Халықбанк елдің банк секторының 34% активтеріне ие. Бұл қалыпты жағдай. Ұлыбритания, Италия, Швейцария, Франция, Ресей сияқты әлемнің көптеген елдерінде бүкіл нарықтың 30%-дан астамын иеленетін банктер бар. Қазақстанға да ішкі нарықта, сол сияқты сыртқы нарықта шетелдік ойыншылармен бәсекеге қабілетті ірі қаржы институты қажет.

Өткен жылы нарықтан әлсіз ойыншыларды шығару жұмысы жалғастырылды. Тәуекелі жоғары саясатты жүргізген және байланысты кредиттеудің едәуір үлесі бар **үш банк лицензиясынан айырылды.** Бұл банктерді жабу процестері аяқталуда. Депозиттерге кепілдік беру жүйесінен төлемдер төлеу

басталды. Бұл заңда белгіленген мерзімде, төрешілдіксіз және азаматтар үшін барынша тез әрі ыңғайлы жүзеге асырылуда.

Өткен жылы заңнамалық база өзгертілді. Ол Ұлттық Банкке уәжді пайымдау негізінде **тәуекелге бағдарланған қадағалауды** жүргізуге мүмкіндік береді.

Шын мәнінде, банк қызметін қадағалау парадигмасы өзгертілді. Бұрын кейбір банктер реттеушінің бір тексеруінен екіншісіне дейін жұмыс істейтін. Тексеру арасында банктің жағдайы едәуір нашарлауы мүмкін еді, оны дәйексіз есептілікпен жасыратын. Енді процестің негізі барлық процестерге тұрақты қашықтан қадағалау болады, оған бизнес-модельді, корпоративтік басқаруды, тәуекелдерді басқару жүйесін, капиталды, өтімділік пен қорландыруды бағалау кіреді. Бұл процестер тәуекел дәрежесіне қарай кешенді тексерумен толықтырылады.

Мұндай мониторинг базасында банктің жай-

күйі тұрақты түрде бағаланады және нәтижесіне қарай уәжді пайымдау негізінде оған түрлі қатаң алдын ала қадағалау шаралары қолданылады – тәуекелдерді басқару жүйелерін жақсарту бойынша ұсынымдардан банк операцияларын шектеуге дейін.

Ұлттық Банк бұл әдістемені Rothschild инвестициялық банк компаниясымен және PricewaterhouseCoopers аудиторлық компаниясымен бірлесіп пысықтады.

ЕКІНШІ БАҒЫТ. Бұл «7-20-25» бағдарламасы.

Ұлттық Банк өткен жылдың ортасында Бағдарлама талаптарын бекітті, ипотекалық нарықтың дамуына кедергі келтіріп отырған заңнамалық олқылықтар жойылды, оператор – «Баспана» ұйымы құрылды. «7-20-25» бағдарламасын іске асыру 2018 жылғы шілдеде басталды. Бағдарламаны 8 ірі банк (*Халық банк, Forte Bank, Жинақ банкі, ЦентрКредит, АТФБанк, Цеснабанк, Банк RBK, Еуразиялық Банк*) іске асыруда,

олар елдің бүкіл өңірін қамтиды және 128 филиалы бар.

Біздің ойымызша, бағдарлама табысты дамуда және басында жоғары серпінді көрсетіп отыр. Біз бес жылдық мерзімге айқындалған өлшемдерге сәйкес келдік. Сонымен бірге алдағы жылда өңірлер бағдарламаның талаптарына сай келетін тұрғын үй ұсынысын көп есе ұлғайтатынын көріп отырмыз.

Бағдарламаны жандандыру үшін Ұлттық Банк бірқатар шаралар ұсынды. Олар Үкіметпен талқылануда. Бұл тұрғын үй салуды одан әрі жандандыру және бағдарламаға қатысушыларды кеңейту мәселелері.

Бұл ретте бағдарламаның іргелі негізгі талаптарын сақтау маңызды деп есептейміз – бұл 7% мөлшерлеме, 20% бастапқы жарна және 25 жыл ең көп мерзім. Неліктен? Себебі бағдарлама ұзақ жылдарға есептелген, адамдар өз өмірі мен шығыстарын осы өлшемдерді ескере отырып жоспарлайды. Ұзақ уақыт аралығында

олардың өзгермеуін қамтамасыз ету маңызды.

ҮШІНШІ БАҒЫТ. Кредиттеуді кеңейту. Сіздің Жолдауыңыз шеңберінде экономиканың басым секторларын кредиттеу үшін **600 млрд теңге** беру тетігі іске қосылды. Жобаларды қаржыландыру тетіктері айқындалып, алғашқы банк кредиттеу үшін қаражатты игере бастады.

Алайда 600 млрд теңге бағдарламаны және Ұлттық Банктің ақша-кредит саясатының тиімділігін арттыруды қоспағанда, нақты секторды қалыпқа келтіру бойынша жүйелі шаралар қажет.

Ұлттық Банк Сіздің тапсырмаңыз бойынша банк секторын әлсіз және тиімділігі төмен ойыншылардан тазарту жұмысын жүргізді. Осыған дейін айтқанымдай, заңнама жақсартылды, өткен жылдардың қателері ескеріліп, ойынның жаңа ережесі айқындалды. Біз мұны қаржы секторы экономиканың нақты секторын қаржыландырудың жан-жақты құралына айналу үшін жасадық.

Алайда, экономиканың нақты секторын қалыпқа келтірмей, өткен жылдардағы ахуал қайталануы мүмкін деген тәуекел бар. Мысалы, соңғы 10 жылда банктердің экономикаға кредиттері **5,5 трлн теңгеге немесе 70%-ға** өсті. Осы уақытта 7 банкті тарату және 2 банкті қалыпқа келтіру есебінен **4,6 трлн теңге** нашар кредиттер есептен шығарылды. Яғни қарыз алушылар барлық кредитті дерлік қайтарған жоқ!!! Банктердің қарыздарды қайта құрылымдау және өзгерту әрекетіне қарамастан, кредиттер проблемалық және қызмет көрсетілмейтін кредиттерге біртіндеп айналды.

Кредиттерді қайтармаған кәсіпорындардың көпшілігі бүгінде жұмыс істеуде. Әсіресе бұл шағын бизнеске қатысты. Олар дәрменсіз және меншікті капиталы жоқ, жаңа арзан кредиттер талап етеді. Олар қайта кредиттелген. Ал борыштар өсуде.

Себептердің бірі мемлекет тарапынан субсидияланатын кредиттердің қолжетімділігі

және соған байланысты қарыз алушыға талаптарды жеңілдету болып табылады. Жекелеген банктер өз кезегінде олармен байланысты тұлғаларды кредиттей отырып, тәуекелді бағалау шегін азайтты. Қосымша кредиттер дәрменсіздік проблемасын ушықтырып, мемлекеттің, банктердің және кәсіпорындардың шығындары өсуде.

Нәтижесінде экономикада дамудың шикізаттық үлгісі барынша бекітіледі.

НЕ ҰСЫНЫЛАДЫ?

Бірінші. Қаржы секторы үлгісімен нақты секторды тазарту саясатын жүргізу. Дәрменсіз компанияларды нарықтан шығару бойынша жүйелі жұмыс, қайта құрылымдау немесе банкроттық, олардың активтерін жақсы компанияларға беру қажет.

Екінші. Тиімсіз компанияларға мемлекеттік қолдауды тоқтату. Тікелей мемлекеттік қаржыландыру рентабельділігі төмен немесе әлеуметтік бағыттағы ірі инфрақұрылымдық

жобалар үшін ғана сақталуға тиіс.

Үшінші. Банкроттық рәсімдерінің тиімділігін арттыру. Шағын кәсіпорындардың 3,6%-ы ғана банкрот болады, оның ішінде жартысы сауда кәсіпорындарына тиесілі. Мұны түсіндіруге болады - сауда нарығына кіру салыстырмалы алғанда жеңіл әрі түсінікті, бұл бәсекелестікті арттырады. Ауыл шаруашылығында және өңдеуші өнеркәсіпте банкроттыққа ұшыраған компаниялардың үлесі өте аз.

ҰЛТТЫҚ БАНК КРЕДИТТЕУ ҮШІН ҚОСЫМША НЕ ІСТЕЙ АЛАДЫ?

Ұлттық Банк 2019 жылы Қазақстан азаматтарының отандық өндірістегі автомобильдерін сатып алуға арналған кредиттеу бағдарламасын жедел әзірлеуге және оны қаржыландыруға дайын. Бағдарлама «7-20-25» бағдарламасының үлгісімен және оның инфрақұрылымы негізінде кредиттерді секьюритилендіру тетігімен банктер арқылы кредиттеудің нарықтық қағидаттарымен

құрылады.

Неліктен автомобиль жасау? Біз автомобиль жасау құрылыс саласы сияқты – жоғары технологиялары бар, капиталды қажет ететін, экономикаға елеулі мультипликативті әсері бар сала деп есептейміз.

Бұл бастама импорт алмастыруға оң әсер етеді және кредиттеу арқылы қолдау көрсетілетін тауарлар импорты өсуінің теріс үрдісін еңсеруге мүмкіндік береді. Қазақстан автоөндірушілерінің өніміне деген сұранысты ынталандыру жергілікті тауарға сұранысты арттыруға және импорт алмастыруға ықпал етуге жағдай жасайды.

Бұл ұсыныстарды толығырақ Үкіметпен және банктермен қысқа мерзімде пысықтауға дайынбыз.

Назарларыңызға рақмет!